

Anton Çehov
Kadın yküleri

Kadın Öyküleri / Anton Çehov

© Dipnot Yayınları, 2020

■ Dipnot Yayınları 324 ■ Edebiyat 21

ISBN: 978-605-2318-52-2

1. Baskı, 2020/Ankara

EDİTÖR: İbrahim Yıldız

ÇEVİREN: Ali Rıza Dırık

DÜZELTİ: Ümit Özger

KAPAK TASARIMI: Duysal Tuncer

BASKI ÖNCESİ HAZIRLIK: Dipnot Bas. Yay. Paz. San. Ltd. Şti.

BASKI: Sözkesen Matbaacılık (Sertifika No: 13268)

İvedik O.S.B 1518. Sok Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 395 21 10

Dipnot Yayınları (Sertifika No: 14999)

Selanik Cad. No. 82/24 Kızılay / Ankara

Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32

e-posta: bilgi@dipnotkitap.com

www.dipnotkitap.com

Anton Çehov
KADIN ÖYKÜLERİ

Ruşçadan çeviren
Ali Rıza Dırık

İçindekiler

Anton Pavloviç Çehov	7
Önsöz / <i>Paula P. Ross</i>	9
Küçük Köpekli Hanım.....	13
Ninacık	33
Koro Şarkıcısı.....	39
Sorgu Yargıcı.....	47
Pahalı Dersler.....	53
Pembe Çoraplar	61
Asma Katlı Ev	67
Geç Kalmış Çiçekler.....	89
Karılarım.....	137
Anna Nişanı	145
Cancağızım	161
Hoppa Kadın.....	177
Yaşamın Sıkıntıları	207
Bir Hasta Ziyaretinden İzlenimler.....	225
Nişanlı Kız.....	239

Anton Pavloviç Çehov

17 Ocak 1860'ta Azak Denizi'nin liman kenti Taganrog'da dünyaya geldi. Küçük bir bakkal işleten babası serf olarak doğsa da Çehov'un dedesi hem kendisinin hem de oğullarının özgürlüğünü satın almaya yetecek kadar para biriktirmişti sonradan.

Çehov'un dört erkek kardeşi, bir kız kardeşi vardı; kardeşlerinin ihtiyaçlarının karşılanması onun bütün yaşamı boyunca başlıca kaygısı oldu. Aile sefil bir mahallede oturuyordu; tek katlı evlerinin girişinde dükkan, bodrumunda ise meyhane vardı. Despot baba oğullarına hiç yumuşak davranmıyordu; Anton da meyhanede çalışıp çöpleri toplasa da babasının kırbacını yemekten kaçamıyordu.

Daha sonraları, kardeşlerine yazdığı bir mektupta şöyle der:

Annenizin gençliğini mahveden o zorbalığı ve yalanları hatırlamanızı rica ediyorum sizden. Zorbalık ve yalanlar bizim gençliğimizi öylesine harap etti ki o günleri hatırlamak bile tiksiniç ve korkunç bir şey. Hatırlayın: sofraya oturduğumuzda babamızın çorba çok tuzlu olmuş diye öfke nöbetine kapılıp annemize sanki aklı hiçbir şeye ermeyen bir budalanın tekiymiş gibi hakaretler yağdırdığında nasıl da korkar, nasıl da sinerdik.

Çehov on altı yaşındayken kendi başının çaresine bakmak üzere evden ayrıldı. Bu arada babası da borçlarını ödeyemediği için hapse düşme tehlikesiyle karşılaştığından karısı ve diğer çocuklarıyla birlikte Moskova'ya taşındı. Anton Taganrog'da kaldı, kazandığı burs sayesinde eğitime devam etti. Babasından uzak geçirdiği bu dönemde delikanlının gerçek doğası gelişme imkanı buldu, Anton gençliğinin olanca coşkunluğuyla tiyatroya ve müziğe yöneldi.

Taganrog'daki okulunu bitiren Çehov Moskova'ya gitti, orada üniversitede burslu olarak tıp okudu. Ailesine mali açıdan yardım etmek için makaleler, hikayeler, fıkralar ve anekdotlar yayımlamaya başladı. 1884'te tıp doktoru unvanını aldığı anda kendisini bütünüyle yazmaya vermişti artık. Mesleği onu insanlarla gizlisi saklısı olmaksızın sürekli temas halinde tutuyordu; değişik sağlık sorunlarıyla kendisine gelen insanlar ona sonsuz miktarda malzeme sağlıyorlardı. Çehov "Tıp benim 'yasal eşim', edebiyat ise 'metresimdir'" diye yazmıştı bir keresinde.

Çehov'un edebiyat dünyasında tanınmasını sağlayan şey *Motley Hikayeleri* (1886) oldu. 1888'de bir başka hikaye kitabı, *Alacakaranlıkta*, Puşkin Ödülü'nü kazandı. Bunların yanı sıra "Bozkır" (1888) adlı uzun hikayesi onu Rusya'nın önde gelen yazarları arasına kattı.

Çehov'un bütün yazdıkları insana dairdir. Zatülcenp olduğu on dört yaşından ölümüne dek hastalıklarla boğuştu. "Yaşamdaki küçük ayrıntılar" diye adlandırdığı şeyin önemini anlamıştı; yazdıklarında da bunlara ağırlık veriyordu. Günlük yaşamında kibar, cömert, nüktedan ve insanca diye addedilebilecek her şeyi kendi şahsında birleştirmişti adeta. İlah olmaz bir iyimserdi. Ölüm döşeğindeyken şunları yazmıştı: "Yaşam ve insanlar giderek daha iyi, daha bilge ve daha haysiyetli hale geliyor." Fakat kişinin kendi davranışlarının sorumluluğunu maddi koşullara ve topluma yükleyemeyeceğine inanıyordu Çehov. Ona göre insan doğruyu yanlıştan ayırt etme yetisine sahip bir varlıktı. Bu görüşü onun geleceğin sosyalist devrimcileri arasında taraftar bulmamasına yol açtı; yapıtına o dönemde getirilen olumsuz eleştiriler tamamen politik mülahazalardan kaynaklanıyordu.

Çehov oyunlarıyla da büyük ün kazandı. Ömrünün son yıllarında yazdığı oyunlar tiyatro dünyasının unutulmazları arasındadır: *Martı* (1896), *Vanya Dayı* (1897), *Üç Kız Kardeş* (1901) ve *Vişne Bahçesi* (1904). Ancak hikayeleri en başından itibaren büyük bir hayranlıkla karşılandı ve pek çok dile çevrildi.

Çehov 1901'de, Moskova Sanat Tiyatrosu'nda sahnelenen oyunlarının birçoğunda başrol oynayan Olga Knipper'la evlendi. Yakalandığı tüberkülozdan kurtulamayarak 2 Temmuz 1904'te, Badenweiler'da (Almanya) öldü.

Önsöz

Paula P. Ross

“Tavuk kuş değildir, kadın da insan.”

-Eski bir Rus atasözü

Çehov’un, ekseninde kadınların yer aldığı hikayelerinden oluşan bir derlemeyi niçin hazırladık? Bu hikayeler bugün de bize bir şeyler söylediği için mi? Çehov’un karakterleri tarih içerisinde belli bir zamanda, belli bir yerde yaşayan insanlar olsa da sorunların kaynağı hep aynı. Atalarımızın bütün zamanlarını varolma mücadelesi vererek geçirdikleri çağlarda kadın ve erkeğin birbirini tamamlayan doğası en büyük verimi elde etme amacına yönelik olarak zorunlu bir işbölümünü beraberinde getirdi. Kadın da erkek de çalışıyor ve kendilerine doğal gelen şeyleri yapmaktan hoşlanıyorlardı. Bugünkü durumun aksine, hedeflerinin ne olması gerektiği ya da cinsel dürtülerini nasıl tatmin etmeleri gerektiği konusunda “medyanın” kendilerine bir şeyler dikte etmesini beklemiyorlardı.

Çehov’un yazarlığa başladığı yıllarda Rusya’da kadınlar erkeklerin adeta mülküydü. Kadın kocasının kölesiydi. Pasaport gibi,

oturma izni gibi kendine ait bir sivil kimliğe sahip değildi. Kocasının izni olmadığında yasal bir varlık statüsüne erişemiyordu. Mülk sahibi olabilse de mirastan pay alma hakkı oldukça sınırlıydı. Ona kocasının taşınmaz mallarının yedide birini, kişisel malikanesininse dörtte birini miras edinme hakkı tanınmıştı. Köylü kadınlarinsa hiçbir hakkı yoktu. Kadınların kendi durumlarının farkına varmaları ve hak talebiyle öne çıkmaları, esas olarak, serflerin 1861’de kıvılcımını çaktığı özgürleşim hareketiyle ve kadınlara üniversitelerdeki derslere katılma hakkının verilmesiyle başladı. Bu tarihten önce kadınların aldığı eğitim evlerde verilen eğitimle ya da çeşitli sosyal becerilerin öğretildiği özel okullardaki eğitimle sınırlıydı. Bu eğitim de onları dünyadan habersiz kılmaya ve onlara itaatkâr ve edilgen olmayı öğretmeye yarıyordu ancak. O dönemde imkânı olan kadınlar eğitim için yurtdışına gidiyordu. Bu kadınlar yurda döndüklerinde çeşitli protesto girişimlerinde bulunuyorlardı; 1880’lerde bu girişimler ters tepip gerici bir harekete yol açtı ve bunun sonucunda da 1897’ye dek üniversite kapıları kadınlara kapalı kaldı.

Eğitim bağımsızlık kazanmanın bir yolu haline gelmişti. Ne var ki bağımsız kadınların çalıştığı işler bugünkünden pek farklı değildi. Kadınlar yazıcı, satış elemanı, kütüphane memuru, ilkökul öğretmeni, mürebbiye vb. olarak çalışıyordu. Köylü kadınlar ise evlerde, tarlalarda ve fabrikalarda işe koşuluyordu. Fakat güçlü bir karaktere sahip ya da üst sınıfa ait olan kadınlar bu ikinci sınıf yurttaşlığın üstesinden gelmenin yolunu buldular, ama o çok önemsenen şeylerden (statü, çocuk, rahatlık, “özgürlük”, istikrar ve güvenlik) vazgeçmeksizin. Bu derlemedeki hikayeler kadınları olanca karmaşıklığıyla anlatıyor. Kadınların kendilerini bulabilecekleri ve onlara hitap eden hikayeler bunlar. Bağımsız kadınlar olarak erkek dünyasına katıldığımızda onlar gibi davranmakla ciddi bir hata yapıyoruz; biz “kendi gerçek ne’liğimizi” göremezsek, kadınlığımızın yadsınmasının bedelini ödemeye devam ederiz. Bu hikayelerin hepsinde şuna vurgu yapılmaktadır: Kadınlar

erkeklerden farklıdır; ve yaşama anlam katan şeyler mizah, aşk ve çalışmadır.

Çehov'un yaşadığı dönemde kadınlar askeri trampetlerin sesini "kendilerinden geçercesine" dinliyorlardı. Bugün kadınlar her spor dalında, erkeklerin duyduğu coşkudan geri kalmadan faaliyet yürütüyorlar. Rus kadınlar ekonomik güvenceye kavuşmak için evlendikleri kocalarından sıkıldıklarında, yeterince zekiyseler eğer, bugün olduğu gibi evlilik dışı ilişkilere giriyorlardı. Erkekler "pembe çorapları" [eğitimsiz kadınlar] "lacivert çoraplardan" [eğitimli kadınlar] daha çekici buluyorlardı, dolayısıyla bir kadın bir erkekten hoşlandığında o muttat oyunu oynuyordu, kocası derinlikli bir sohbet için "lacivert çorapların" cerbezisine kapılsa da. İşyeri aşkları yeni bir şey değildir, tıpkı cinsel taciz gibi, evlilik kurumunda kadınların yaşadığı istismar gibi, düşük ücret gibi, "kadınlar bunu istiyor" gibi, "o [kadın] benim alınıyızım" gibi, "kadınlar boş kafalı, sadakatsiz, narin yapılı, zayıf, köle ruhlu varlıklardır" gibi vs.

"Karlımın" adlı hikaye büyük bir mizahla ve belli bir gerçeklik payıyla, söylenebilecek her şeyi özetlemektedir. Bir kadının intikamının erkeğinki kadar acımasız olabileceğini "Sorgu Yargı-cı" nı okuduğumuzda görürüz. Kadınların illüzyonları gözde bir konudur, ama illüzyonların bir işlevi vardır. "Cancağızım" adlı hikaye, varoluşun rahatsız edici gerçeklikleriyle başa çıkmak için aşka ve çalışmaya duyulan sahici ihtiyaca yaslanan illüzyonlarla doludur. "Yaşamın Sıkıntıları" yaşanan hayal kırıklıklarının çaresi olarak iyi edimlerde bulunmak ve çok sabırlı olmak gerektiğine vurgu yapmaktadır. "Geç Kalmış Çiçekler" insanların hemen önlerinde olup biteni görememelerinden kaynaklanan trajediye, masum bir kadının erkeklerle ilgili olarak kurduğu hayallere ve kendini görünür kılmadığında karşılaştığı hakaretimiz duruma yakınlık bir ağıttır. Yoksul bir kadın bütün canlılar arasında en talihsiz olanıdır. Bu hikayede Çehov hem erkek (kaba, hamhalat bir doktor) hem de kadın (ince ruhlu bir kadın) adına acı çeker. Dokto-

run bir işi vardır ama sevdiği biri yoktur, kadınınsa işi yoktur ama doktoru büyük bir aşkla sevmektedir. Sonunda bu iki kişi muammayı çözer ve birbirlerini bulurlar, ama her şey için artık çok geçtir.

Bütün karakterler kendilerini davranışlarıyla ortaya koyarlar. Aptal biri aptalca davranır, şirret biri şirretçe vs. Hikayelerdeki kadınlar zayıftır, güçlüdür, basittir, karmaşıktır, cahildir, zekidir, acımasızdır, naziktir, kindardır, korkaktır, cesurdur... dolayısıyla, nasilsalar öyle davranırlar. Aynı şeyi bugün de söyleyebilir miyiz? Sanırım söyleyebiliriz. Bazı farklılıklar var tabii ama bunlar ufak tefek farklılıklar. Yaşamdaki önemsiz ayrıntılar erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkiyi kuruyor da, bozuyor da (kadınların bunları nasıl ele aldıklarına bağlı olarak). Gelenekler dış dünyanın büyük olasılıkla birbirlerine ait olan iki insanın arasına girmesine izin veriyor; başkalarıyla iletişim kurmak hep olduğu üzere yine güç. Kadınların oynadığı rollerin (özellikle çocuk bakıcılığı) değeri yeterince teslim edilmiyor; çocuk besleme/bakıp büyütme rolü dün olduğu gibi bugün de hakir görülüyor, küçümseniyor. Soru aynı: Kadının, bir yadsıma, ikiyüzlülük, bastırılan gizilgüçler, duyarsızlık, sefalet ortamında varoluyorsa şayet, ayakta kalabilmesi mümkün mü? Çehov'un sorduğu sorudur bu.

Çehov, kardeşi Aleksandr'a yazdığı bir mektupta "Kütleçekiminin iki merkez noktası olmalıdır" der, "erkek ve kadın..."

Anton Chekhov, *Stories of Women*, Prometheus Books, 1994,
"Introduction", çev. İbrahim Yıldız.